

Flakstad kommune ved Oddbjørn Johannessen, kommunalsjef teknisk

KOPI:

Ordfører og politikere i Flakstad kommunestyre
Nordland fylkeskommune og Statsforvalteren i Nordland
De Grønne Øyene

Deres ref.	Deres kontaktperson	Vår ref. 20250169	Vår kontaktperson Martin Eggen	Dato 24.03.2025
------------	---------------------	----------------------	-----------------------------------	--------------------

Revidering av kommuneplanens arealdel

Flakstad kommune er i gang med revidering av kommuneplanens arealdel. BirdLife Lofoten vil gjerne gi noen overordnede innspill tidlig i prosessen.

Den største trusselen mot biologisk mangfold er at artenes levesteder endres på grunn av menneskelige inngrep og påvirkning/endret bruk. Arealendringer beskrives som den største trusselen både i den norske rødlista over trua arter og rapporter fra Det internasjonale Naturpanelet.

En arealendring kan være å anlegge industritomt på en våtmark, å plante industriskog der det tidligere har vært gammelskog, eller å la slåtteeeng gro igjen. Det kan også være å bygge hytter i solvendte fjellsider, etablere veier til vindindustri gjennom kystlynghei eller å legge vassdrag i rør. Eksempelene er mange. I Flakstad er nedbygginger (arealbeslag), endringer i bruk av areal (f.eks. intensivering av jordbruksdrift og forringelse av seminaturlige naturtyper), forstyrrelser og fremmede arter (f.eks. arealbruk knyttet til sitkagran-plantasjer) problemstillinger.

Det er viktig at Flakstad kommune er bevisst på at nedbygging eller forringelse av areal og leveområder er ensbetydende med mindre naturmangfold og dårligere økosystemtjenester (gratistjenester fra naturen). Flakstad kommune må forvalte arealene i et evighetsperspektiv, slik at mennesker og naturmangfold i «evigheten» har tilgang like rike ressurser og muligheter som vi har i 2025. Naturmangfoldet har verdi både som livsgrunnlag, opplevelsesverdi og utgangspunkt for verdiskapning. I Flakstad er fiskeri og turisme to viktige næringer helt avhengig av god ivaretagelse av naturen.

Kommunene har en nøkkelrolle i å sikre at naturen blir forvaltet på en god måte og gjennom dette bidra til å stanse tapet av naturmangfold. De beslutningene som tas gjennom kommunenes arealplanlegging etter plan- og bygningsloven, har i sum stor betydning for hvordan naturmangfoldet blir ivaretatt. Norske kommuner er forpliktet til å følge overordnede nasjonale eller regionale miljøinteresser.

Gjennom arbeidet med kommuneplanens samfunnsdel og arealdel gis kommunen anledning til å se hele kommunens areal, på land og i sjø, i sammenheng. Både samfunnsdelen og arealdelen av kommuneplanen er velegnet for langsiktige prioriteringer på et overordnet nivå, herunder hva angår bevaring av viktige miljøverdier.

Vi viser til tre overordnede [nasjonale miljømål](#) vedtatt av Klima- og miljødepartementet og styrende for statlig og kommunal forvaltning, der 1.2 er helt essensielt.

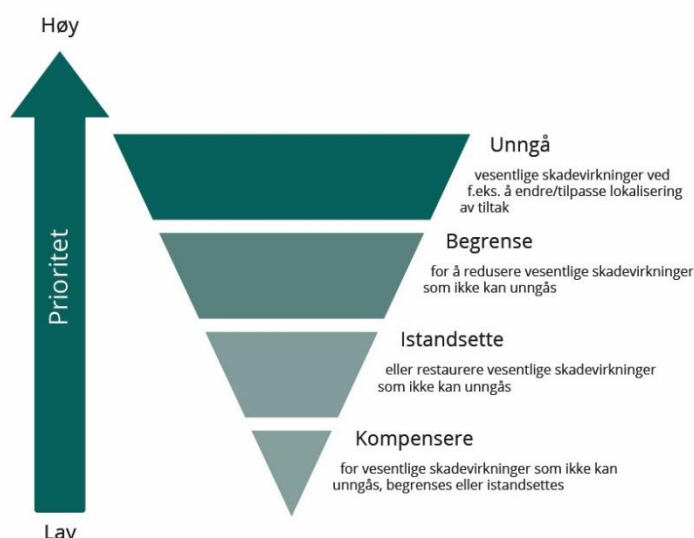
- Miljømål 1.1
Økosystemene skal ha god tilstand og levere økosystemtjenester
- Miljømål 1.2
Ingen arter og naturtyper skal utryddes, og utviklingen til truede og nær truede arter og naturtyper skal bedres
- Miljømål 1.3
Et representativt utvalg av norsk natur skal tas vare på for kommende generasjoner

Det nasjonale arbeidet for å ivareta naturmangfold vektlegger kommunenes rolle. Det gjelder spesielt den avgjørende betydningen kommunene har for beslutninger i arealplanleggingen, men også den helhetlige tilnærmingen kommunene har til lokalsamfunnsutvikling.

Kommuneplanen skal samordne arealbruken og velge de «beste» stedene

Det viktigste er at man først og fremst unngår å bygge i natur. Et viktig grep for å klare dette, er at kommunene gjennomfører en grundig planvask med mål om å flytte utbygging til grå arealer og sikre den viktigste naturen mot nedbygging.

En rekke tiltak skal gjennomføres for å unngå og redusere negative konsekvenser. De omtales som tiltakshierarkiet og er illustrert i denne figuren ([kilde Miljødirektoratet](#)):

Figur 1. Tiltakshierarkiet illustrert av Miljødirektoratet.

Først skal man unngå at planen eller tiltaket fører til skade. Dette har høyeste prioritet. Deretter begrense skaden, så istandsette eller restaurere. En eventuelt siste utvei er å vurdere å kompensere skade, men det er laveste prioritet. Kompensasjon skal bare vurderes dersom det fremdeles gjenstår vesentlige negative virkninger etter at tiltak for å unngå, begrense eller istandsette er vurdert. Kompensasjon er altså siste utvei.

Det er viktig å være klar over at «grå arealer» er et mangfoldig uttrykk. Dette er grå arealer, et begrep som omfatter alt fra forlatte industriområder, grusplasser og ubebygde næringsparker til gamle steinbrudd. I Flakstad inkluderer det blant annet areal med sitkagranplantninger og annet areal der det opprinnelige naturmangfoldet er ødelagt eller sterkt forringet. Flakstad kommune har ikke noe samlet oversikt over grå areal i kommunen. Det bør prioriteres å skaffe en slik oversikt, siden det er helt avgjørende for en god arealplan.

Med begrenset ressurser i kommunen er det slik at alle private planinitiativ lett setter premisser for arealutnyttelse og inngrep i kommunen. Flakstad kommune må unngå dette. Arealplanen må se til overordnede samfunnsinteresser, der ivaretagelse av naturen er et slikt opplagt hovedmål. Dersom det er for lite ressurser, kompetanse eller andre hindringer, må man melde dette oppover i systemet og be om råd og veiledning, slik man også gjør på andre sektorer. Alvoret i å forbruke areal, ofte med irreversible inngrep, kan ikke understrekes nok.

Arealnøytralitet og plassering av tiltak

Blant annet må nye tiltak planlegges på gråe arealer eller i nærhet til eksisterende infrastruktur, uten at naturarealer går tapt. Alternativvurderinger må også være gjennomført i overordnet plan. Og for å ha større tillitt til konsekvensutredningene så må de være gjennomført av en uavhengig part/utreder som ikke er bestilt av utbygger. Dette for å bryte båndene mellom partene.

For å bli arealnøytrale, må vi stanse dagens arealforbruk. Vi må gjenbruke og fortette allerede utbygde arealer fremfor å bygge ned mer natur, særlig beskytte den viktigste naturen og vi må restaurere mer av naturen vi har ødelagt. Norge må ha null netto tap av naturmangfold. Flakstad kommune har vedtatt at de skal være arealnøytrale. Vedtaket er beskrevet i kommunedeldelplanen for naturmangfold. Det er opplagt at det må operasjonaliseres hvordan dette skal gjøres. Nå som det lages arealplan, skal dette følges opp. Vi oppfordrer kommunene til å sette seg mål for å redusere nedbyggingen og gjøre beslutninger på godt kunnskap.

Overordnede prinsipper i arealnøytralitet:

- Gjenbruk: Den som vil bygge noe, må først undersøke om gjenbruk er mulig: Kan man bygge der naturen alt er nedbygd eller sterkt forringet, såkalte grå arealer, gjør man det.
- Uerstattelig natur: Dersom man må bygge, og det ikke er mulig å bruke grå arealer, skal man aldri ødelegge den viktigste naturen, som verneområder og natur som er særlig artsrik eller trua i seg selv.
- Kompensasjon: Skulle det være helt umulig å unngå å ta av ubrukt natur, må man alltid restaurere tilsvarende naturverdi som det som går tapt.

Alternativvurdering av lokaliteter bør i utgangspunktet skje på kommuneplannivå (jfr. nasjonal politikk og uttalelser fra Kommunaldepartementet), mens det på detaljplannivå er mer aktuelt å vurdere alternativer til utforming, teknologi mv. knyttet til det konkrete tiltaket som planlegges. I klartekst betyr dette at ulike areal sees i sammenheng, at valg av arealformålene i kommuneplanen skal bygge på konsekvensutredning og god kunnskap, der også krav i forvaltningsloven og naturmangfoldloven til kunnskap, tas i bruk. Det følger av plan- og bygningsloven (pbl.) § 4-1 første ledd at det for kommuneplaner og reguleringsplaner som kan få «vesentlige virkninger for miljø og samfunn» skal utarbeides et planprogram som grunnlag for planarbeidet. Det følger videre av pbl. § 4-2 annet ledd at det for kommuneplaner med retningslinjer eller rammer for framtidig utbygging og for reguleringsplaner som kan få vesentlige virkninger for miljø og samfunn, skal gis «en særskilt vurdering og beskrivelse – konsekvensutredning – av planens virkninger for miljø og samfunn».

Vurderingen av alternativer omtales i forarbeidene som «et viktig element i arbeidet med konsekvensutredningen», se Ot. prp. nr. 32 (2007-2008) s. 186.

Konsekvensutredningsforskriften krever at det gjøres en vurdering av om det eksisterer relevante og realistiske alternativer til plasseringen av den planlagte virksomheten, som i så fall skal utredes nærmere i konsekvensutredningen. et er lagt til grunn i forarbeidene til plan- og bygningsloven at vurdering av alternativ lokalisering av virksomheter/utbyggingsformål normalt hører hjemme på «oversiktsplannivå», altså i kommuneplan, se Ot.prp. nr. 47 (2003-2004) punkt 4.2.1. Dette har sammenheng med at kommuneplaner er omfattet av plandirektivet, som også stiller krav om utredning av «rimelige» alternativer, og hvor særlig lokalisering er ansett sentral.

Søk midler fra Natursats

Gjennom regjeringens Natursats kan kommunene få støtte til planlegging og tiltak som bedrer naturmangfoldet. Potten i 2025 er på 118 millioner kroner. Kommunene kan blant annet få tilskudd til å gå gjennom gamle arealplaner (planvask) og til lokale tiltak som å kartlegge naturmangfold. Nytt av året er også midler til tiltak som vil gjøre kommunene arealnøytrale.

Fristen for søknader til Natursats er 1. februar hvert år. BirdLife Lofoten har tidligere tipset kommunen, inkl. ordfører, om ordningen.

Stort behov for planvask

Vi anser det som en selvfølge at gamle reguleringsplaner og arealformål tas ut, og utover dette mener vi at det må stilles strengere krav til forslagsstillere og utbyggere.

Det er naturlig at det foretas en skikkelig planvask i kommunene for å oppnå nasjonale miljømål, være oppdatert ift. kunnskapsgrunnlag og endringer i forutsetninger for arealdisponeringer og ha en forutsigbar arealplan. Som planmyndighet og den viktigste myndigheten til å ta vare på arealene, oppfordrer vi Flakstad kommune til å jobbe med å innhente mer kunnskap om naturverdiene i kommunen og omregulere mer arealer til naturformål (med hensynssoner om nødvendig).

I Flakstad må det etter BirdLife Lofotens vurdering tas ut reguleringen av fritidsboliger i Korshavn. Dette er et svært riktig naturområde, med en rekke truede arter. Vipe (kritisk truet) gjorde hekkforsøk her i 2025, men hekkingen ble mislykket. Storspove (sterkt truet) og småspove (nær truet) er andre arter av stor forvaltningsrelevans. Nedbygging med påfølgende økt forstyrning vil være katastrofal for disse bakkehekkende artene.

Flakstad kommune må omgjøre i denne reguleringen og andre eldre avsatte arealformål og reguleringer som ødelegger viktige naturverdier. Det er kommunen i sin fulle rett til. Det er dagens politikere som står ansvarlig for arealbruken i kommunen. Reguleringsplaner skiller seg fra kommuneplanens arealdel på flere måter. Det er tale om en finmasket plan som gjelder et geografisk avgrenset område i en kommune. Når planen først er vedtatt, er det ikke noe rettslig krav om å ta stilling til behovet for revisjon/rullering, slik som tilfellet er for kommuneplanens arealdel.

Kommunen full anledning til å foreta en vurdering av om vedtatte reguleringsplaner skal endres eller oppheves. Dette kan både skje i forbindelse med at planstrategien utarbeides, jf. pbl. § 10-1, og på hvilket som helst annet tidspunkt. Som illustrasjon kan det vises til Forvaltningslovutvalgets omtale av denne omgjøringsadgangen i NOU 2019:5 Ny forvaltningslov. Her uttaler utvalget seg om kommunenes handlingsrom til å omgjøre reguleringsplaner: Plan- og bygningslovens regler om endring av arealplaner innebærer en helt fri omgjøringsadgang for reguleringsplaner (lov 27. juni 2008 nr. 71 § 12-14).7

Til tross for det mulighetsrommet som ligger i loven, kan det virke som at mange kommuner bruker lite tid og krefter på å endre og oppheve reguleringsplaner. Dette medfører at det finnes en del eldre reguleringsplaner i Norge – hvorav flere har avsatt areal til utbygging som ennå ikke er realisert.

Viktige ressurser i dette arbeidet er:

- [Naturbase.no](https://naturbase.no)
- [Økologisk grunnkart](#)
- [Nasjonale og vesentlige regionale interesser på miljøområdet](#) – klargjøring av miljøforvaltningens innsigelsespraksis
- [Nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging 2023–2027](#) (her understrekes betydningen av å skjerme myr og annet våtmark (fjæresoner, elvedelta, ferskvannsbiotoper etc. fra utbygging og forringelse).
- Flakstad kommunes kommunedelplan for naturmangfold
- [Fugler i Flakstad](#) – underlagsrapport for kommunedelplan for naturmangfold i Flakstad kommune

BirdLife Lofoten har brukt mye ressurser på å bidra til kommunedelplanen for naturmangfold og vår underlagsrapport. Rapporten vår kartfester den mest verdifulle naturen i kommunen. Det er av største betydning at disse redskapene blir brukt aktivt. Mye av dataene i rapporten «Fugler i Flakstad» er også lagt inn i [Nordlandsatlas.no](https://nordlandsatlas.no).

Bruk naturmangfoldloven riktig

Naturmangfoldloven skal vurderes i alle vedtak og planer som kan ha påvirkning på naturressurser og natur. I kap. II om alminnelige bestemmelser om bærekraftig bruk er vurderinger av §§ 8-12 særlig viktig, jfr. §7. Man må også sørge for at alle bestemmelser er i overensstemmelse med loves formålsparagraf og mål for arter og naturtyper i §§ 4 og 5. Det er viktig å vurdere kunnskapsgrunnlaget (§8), behovet for å bruke føre-var-prinsippet (§9) og samlet belastning (§10). En veiledning for kapittel II ligger [her](#).

Det er viktig at kommunen er klar over at mye av arealene under press i kommunen slettes ikke er kartlagt både med tanke på naturtyper eller ulikt artsmangfold. Paragrafene i naturmangfoldloven skal vurderes ut ifra kunnskapsgrunnlaget. At man ikke finner registreringer for et område i naturbase.no eller artskart.no, betyr som regel bare at arealet ikke er undersøkt. Manglende etterlevelse av naturmangfoldlovens krav til saksbehandlingen er en vanlig feil i mange planvedtak.

Spesielle utfordringer for Flakstad

Mesteparten av lavlandet i Flakstad er et gammelt kulturlandskap. Arealene har vært brukt av mennesker i tusenvis av år. I dag intensiveres bruken av jordbruksarealene, med mindre heterogent landskap, mer effektiv drenering, nye driftsmetoder etc. Dette går ut over naturmangfold og muligheter for insekter og fugler å leve der. Ofte er det jordbrukssektoren selv som setter premisser for dette, men nedbygging av restareal og naturelementer (kantsoner, åkerholmer, dammer, restareal med fukt, semi-naturlig naturtyper og udyrket mark) i jordbrukslandskapet er av største betydning å ivareta også i planarbeidet til kommunen. Mange av våre mest truede fuglearter lever i dette landskapet, slik som storspove (sterkt truet). Man kan lese mer om dette i BirdLife Lofotens rapport om viktige naturområder, altså underlagsrapporten til kommunedelplanen for naturmangfold.

Et økende problem for naturen er forstyrrelser. I landskapet langs kyst og i kulturmark hekker de fleste artene på bakken. Egg og unger befinner seg overalt i terrenget vår og sommer. Deres leveområder er under svært stort press av økende ferdsel overalt og manglende regulering av dette. Dette må arealplanen ta inn over seg. En parkeringsplass, tilrettelegging for camping etc. kan være et lite arealbeslag, men virkningene på omgivelsene kan bli store i flere kilometers omkrets. Denne tematikken må tas på største alvor. Igjen viser vi til arbeidet vårt med å kartlegge viktige og sårbare areal i kommunen i egen rapport.

Vi følger med og heier på Flakstad kommune! Lykke til med arbeidet. Vi er tilgjengelig for innspill og samarbeid.

På vegne av BirdLife Lofoten

Martin Eggen [sign.]

Lofoten lokallag
Etablert 1982

V/Martin Eggen, Sandnesveien 40, 8380 Ramberg
martin@birdlife.no
Org.nr. 892012202
Bankkonto: 0531 45 35571
www.birdlife.no